

International
**SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL**

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:43
sssjournal.com

pp.4894-4903
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 03/08/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 15/09/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 15.09.2019

POSTMODERNİST BİR YAKLAŞIMLA ÇOCUK GELİŞİMİ ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK ESTETİK FARKINDALIK UYGULAMASI

AESTHETIC AWARENESS APPLICATION FOR CHILD DEVELOPMENT STUDENTS WITH A POSTMODERNIST APPROACH

Öğretim Görevlisi. Enver ŞAHAN

Ahi Evran Üniversitesi, Çiçekdağ Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, Kırşehir/TÜRKİYE

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3318-5764>

Prof. Dr. Hacı Ömer BEYDOĞAN

Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Böl., Eğitim Programları ve Öğretimi ABD, Kırşehir/TÜRKİYE

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2957-4767>

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1731>

Reference : Şahan, E. & Beydoğan, H.Ö. (2019). "Postmodernist Bir Yaklaşımla Çocuk Gelişimi Öğrencilerine Yönelik Estetik Farkındalık Uygulaması", International Social Sciences Studies Journal, 5(43): 4894-4903.

ÖZ

Bireyde sanat ve estetik değer algısı, kültürel farklılıklara bağlı olarak değişmekle birlikte, evrensel bir olgudur. Güzellik ve estetik kavramları sanatla ilişkilidir. Bu kavramlar bireyin hayatı boyunca iç içe olduğu gibi, yaratıcılığının gelişiminde de etkin bir şekilde yer alır. Aynı zamanda bu kavramlar, bireyin estetik tavır, estetik ve güzellik üzerine duyarlılığını görmesinde bir ölçüt olarak kullanılabilir. Bireyde estetik algının gelişmesinde eğitim önemli faktörlerden biri olarak görülmektedir. Bu durum, onu eğitimde önemle üzerinde durulması gereken bir konu haline getirmektedir. Bu araştırma, çocuk gelişimi bölümü öğrencileri üzerinde yapılan bir uygulamanın, onların estetik farkındalık ve estetik tutumlarını ne düzeyde geliştirdiğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada tek örnekli deneysel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, "Ahi Evran Üniversitesi Çiçekdağ Meslek Yüksekokulu" öğrencileri; örneklemini ise "Çocuk Gelişimi" bölümünde okuyan 23 öğrenci oluşturmuştur. Ölçme aracı olarak Budak (2012) tarafından geliştirilen ve 30 soruluk beşli likert tipi "Sanat ve Estetik Değer Tutum Ölçeği" ile araştırmacılar tarafından geliştirilen "Ürün Değerlendirme Formu" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizinde eşlenik gruplar t testi kullanılmıştır. Araştırma sonucu elde edilen veriler literatür ışığında tartışılarak yorumlanmış ve sonuca dönük bazı öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Estetik değer, Estetik tavır, Sanat eğitimi

ABSTRACT

Although the perception of art and aesthetic value changes due to universal differences, it is a universal phenomenon. The concepts of beauty and aesthetics are related to art. These concepts, as well as intertwined throughout the life of the individual, take an active part in the development of creativity. At the same time, these concepts can be used as a criterion to see the individual's sensitivity on aesthetic attitude, aesthetics and beauty. Education is seen as one of the important factors in the development of aesthetic perception in the individual. This makes it a topic that needs to be emphasized in education. This research was carried out to determine the level of development of aesthetic awareness and aesthetic attitudes of students in the department of child development. One sample experimental method was used in the study. The universe of the research was carried out by the students of Ahi Evran University Çiçekdağ Vocational High School and the sample consisted of 23 students studying in the "Child Development" department. Art and Aesthetic Value Attitude Scale which has five-point Likert type including 30 questions developed by Budak (2012) and Product Assessment Form developed by researchers was used as an assessment instrument. Conjugate groups t test was used in the analysis of the data obtained from the research. The data obtained from the research were discussed and interpreted in the light of the literature and some suggestions were made.

Key Words: Art, Aesthetic value, Aesthetic attitude, Art education

1. GİRİŞ

Bilgi birikiminin arttığı ve yaşam koşullarının gittikçe zorlaştığı günümüzde, bireylerde yaratıcılığın ve moral değerlerin yüksek olması anahtar kavramlar haline gelmiştir. Olaylar hakkında çok bilgi edinmektense olaylara farklı yönlerden bakabilme yeterliği daha önemli hale gelmiştir. Yoğun ve hızlı bir tempo içinde akan yaşam koşullarında insanlar, güzellikleri fark etmek ve kendilerini mutlu hissettirecek bir yaşam tarzına daha fazla gereksinim duymaktadırlar.

Estetik ve sanat, insanın yaratıcılık gücünü ortaya çıkaran ve geliştiren önemli bir faktörlerdendir. Çünkü estetik ve sanat sayesinde birey kendisinde ve çevresinde hoşuna gidecek şeyleri farketmekte ve kendini daha iyi hissedebilmektedir.

Sanat, duyum, duygu ve akıldan birini veya birden fazlasını etkileyecek şekilde (çoğunlukla sembolik öneme sahip) öğelerin kasıtlı düzenlenmesi sonucu bir ürün veya işlem yapma işidir. Sanat, duygularla insanın iç dünyasını derinleştirir, onda bir 'kişilik' yaratır (Farokhi, 2011). Dolayısıyla sanat, çoğu insan için çok önemli olan ve derin bir kişisel ilgi yaratan bir olgudur (Süzen ve Mamur, 2014). Hatta sanat olmadan hayatı dolu ve anlamlı olarak hayal etmek imkansızdır (Farokhi, 2011).

Estetik: “güzellik duygusu ile ilgili olan; sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimi” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Estetik beğeni ise güzeli-çirkinden; iyiyi-kötüden ve doğruyu-yanlıştan ayırma yetisi olarak ifade edilebilmektedir (Demirel, 2018). Güzel bir davranış, güzel bir çalışma gibi değer kavramlarıyla eşanlamlı olarak kullanılan "güzel" değeri, aslında estetik değeri; yani ‘estetikçe değerli olan’ anlamını taşımaktadır (Gökay ve Demir, 2006). Kısaca estetiğin temel görevi güzelliktir (Tataroğlu, 2016).

Bireylerin sanat adına güzelin peşinden koştuğu ve sanatsal olanı da aynı zamanda güzel olarak algıladığı görülmektedir. Bir başka ifadeyle sanatta, estetik ve güzellik kavramlarının iç içe geçtiği söylenebilir. Bu bütünlük içinde bireyin bu üç olgudan yalnız birinde duyarlılığın olabileceğini söylemek güçtür. Örneğin estetik tutum kaygısı zayıf olan birinin etrafındaki güzelliklerin farkında olması ve sanata düşkün olması çok beklenen bir durum değildir. Bu nedenle bireydeki estetik ve güzellik kavramları, sanat eğitimiyle geliştirildiği ölçüde kendindeki ve çevresindeki güzelliklerin farkına varacağı ve daha mutlu bir birey haline gelebileceği söylenebilir.

Aslında bu eğitimin çok zorlu olmayacağı söylenebilir. Nitekim Dede (2016, 1561)’nin de belirttiği gibi her insanda doğal, doğuştan gelen bir güzellik duygusu vardır. İnsanlar da bu duyguyla güzelliklere ilgi duyarlar (Budak, 2012). Bu nedenle esas olan, insanlardaki bu duyguyu tavrı haline getirmek ve geliştirmektir. Bu durum, özel olarak programlanmış bir sanat eğitimi dersi ya da farklı derslerde program içine serpiştirilmiş kazanım ve uygulamalar yoluyla yapılabilir. Böylece insanların yüksek düzeyde estetik tavrı sergilemeleri sağlanabilir.

Estetik tavrı, bir sanat yapıtı ile ilgi kuran bir süjenin ondan estetik haz duyması, bir ruhsal dinginliği ve mutluluğu yaşaması ve bunları sanat yapıtına yüklediği güzel, hoş, ilginç gibi değerler ile bir estetik yargı olarak ifade etmesidir (Artut, 2013). Estetik algı, kendimiz ve etrafımızda olan her şeyle ilgili, haz veya hoşnutsuzluk duygusuna odaklanır ve bir sanat nesnesine yönelik tutumunuzu yansıtır (Tataroğlu, 2016). Ayrıca sonradan içinde yaşanılan kültür ortamı ve edinilen eğitim-öğretimle farklılaşır (Gökay ve Demir, 2006). Bunlar, estetik algı üzerinde iki önemli faktöre işaret etmektedir: Kültürel-çevresel ortam ve eğitim-öğretim ortamı.

Güzellik duygusunun aksine insanın estetik beğeni düzeyi doğuştan belirlenmiş olmayıp, geliştirilebilir. Bu süreçte eğitim ve öğretim oldukça önemli bir rol oynamaktadır (Wenchun ve Kazuhiro, 2002; Artut, 2013). Bir başka ifadeyle estetik duygu doğuştan gelse de bunun düzeyi eğitimle geliştirilmektedir. Bu durum, yine estetik eğitimin önemine işaret etmektedir.

Eğitim programının bireylerde estetik beğeni düzeyini geliştirmeye dönük bir yapılanmayı içermesi, bireyde yaratıcılığı geliştirebilir ve bireyden topluma yönelen bir mutluluğun önünü açabilir. Özerk ve yaratıcı kişilikler inşa etmek, estetik eğitimle bütünleşmiş eğitimin ideallerinden biri olarak görülmektedir (Macovei vd, 2014).

Ülkemizde genel eğitim sistemine bakıldığında estetik eğitiminin eksikliği görülmektedir. Mimari yapılardaki düzensizlikler, betona çevrilen yeşil alanlar, çeşitli ebatlarda düzensiz yapılan reklam tabelaları gibi estetikle bağdaşmayan durumlar bu durumun yansıması olarak görülmektedir (Gökay ve Demir, 2006).

Bu durum, toplumun psikolojik sağlığından çevrenin fiziksel yapısına kadar olumsuz yönde kendini göstermektedir. Bireylerde estetik kaygı ve tavır eksikliği, doğrudan ya da dolaylı, yine insanların kendisini olumsuz etkilemektedir. Kaldı ki sanat, insanların değerlerini ve anlam dünyalarını gelecek nesillere aktarmada bir araç olmuştur (Kara vd., 2015).

Cristea (1947), estetik eğitim yöntemi ile okulda kullanılan diğer eğitim yöntemleri arasında bir ayrım yapar. Sanatın doğada, toplumda ve çeşitli sanatsal alanlarda güzelliğe karşı duyarlılığını geliştirdiğini belirtir. Sanatsal tutumun geliştirilmesi noktasında Macovei vd, (2014)'nin yaklaşımı "sanat eğitimi" ve "sanat yoluyla eğitim" gibi iki temel hususu içermektedir. Birincisi, ğrencilerin sanatsal anlamları ve güzelliği nasıl takdir edeceklerini içeren değerlere açık olma durumlarını geliştirmeyi amaçlamaktadır. Sanat yoluyla eğitimi ise, öğrencilerin kişiliklerini geliştirmeyi tasarlamaktadır.

Bu durumda, sanatsal tutumun geliştirilmesi hem estetik-güzellik kavramlarının ve yaratıcılığın gelişimini; hem de bireyin kişilik gelişimini sağlamaktadır. Sanat eğitimine yeterince yer verilmemesinin, bir eğitim-ğretim kurumu olan okulların eğitim boyutunun yeterliliğini sorgulamaktadır.

Sanat eğitimi, ki burada kastedilen bireyin estetik eğitimidir, insanın genel eğitimi içerisinde önemli bir yere sahiptir (Dede, 2016). Birey, sanat eğimi yoluyla kazandığı estetik bilinç sayesinde kendisinde bir estetik haz duygusu geliştirir ve oluşan estetik kaygıyı hayatının her anına yansıtır. Böylece bireyler hep daha güzele ve iyiye ulaşma isteği duyar ve mutlu olmayı öğrenirler (Kumral, 2009; Demirel, 2018). Dahası, sanat alanında eğitim, bireyde yeni ufuklara yol açıyor; onda sorgulayıcı ve yansıtıcı bir ruhu teşvik ediyor (Cuco, 2014).

Estetik eğitim, kişinin, farklı durumlarda (sanat, doğa, insan davranışı, topluluk) görülebilecek estetik değerleri algılamak, yorumlamak, içselleştirmek ve yaratmak için hazırladığı, ruhsal doyumun arttırılması perspektifini ngren bir eğitim boyutudur (Cuco, 2014). Estetik eğitimin öğrencilerin kişiliği üzerinde birçok olumlu etkisi vardır (Raluca ve Bocos, 2012). Sanat eğitimi veya bu kapsamda estetik eğitimi, öğrencilerin yaşamın talepleriyle başa çıkmalarına yardımcı olmakta; bilgi, beceri ve yeteneklerini geliştirmekte; olumlu, duygusal, bilişsel, kültürel, kişisel, fiziksel ve sosyal sonuçlar doğurmaktadır (Laal vd, 2014).

Aslında estetik eğitimin sonucu yalnızca bireysel hazzı ve psikolojik iyi oluşu sağlamakla kalmıyor; modern eğitim anlayışının temel gereksinimlerinden birini karşılıyor. Bireyin, yaratıcılık yetisinin gelişimiyle ruh sağlığından akademik hayata, her alanda ilerlemeye dönük bir kazanım sağladığı söylenbilir. Bu durum, estetik eğitimin gerekliliğini daha da ön plana çıkarmaktadır.

Raluca ve Bocos (2012) da genel olarak estetik eğitimin řu hususları oluşturmayı ve geliştirmeyi amaçladığından bahseder: a) ocukların sanat ve sosyal yaşamda doğanın güzelliğini anlama ve anlatma becerisi; b) Estetik takdir kabiliyeti; c) Farklı yaşlarda erişilebilen, çeşitli sanat alanlarındaki sanatsal yaratım alıştırmaları ile yaratıcı beceriler kazanmak.

Bu doğrultuda sanat, sistemli bir eğitimin temel unsuru olarak belirlendiği taktirde, çok yönlü ve sağlıklı bireylerin yetişmesine katkı sunacaktır. Bunun için de eğitim sürecinde öğrenciler sanata yönlendirilmeli ve öncelikli olarak onların sanata karşı tutumları belirlenmelidir. (Dede, 2016). Bu amaçla da estetik olgusu sık sık işlenmeli; bireylerde estetik tutum geliştirilmelidir.

Tutumlar, nesnelere, insanlar ya da olaylar hakkında olumlu ya da olumsuz değerleme ifadeleridir. Tutumlar, insanın bir şey hakkında ne hissettiğini ifade eder (Robbins, 1994; Akt: stner, 2006). Tutum, genel anlamda ise bireyin belli bir objeye karşı gösterdiği önyargılı bir tepki olarak da ifade edilmektedir (Ayaydın vd., 2017). Bu durum, çevrenin estetik açıdan biçimsiz ve kullanışsız hale gelmesinde, estetik ya da sanatsal tutumun geliştirilememiş olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Sanatsal tutum bir sanat dersi ile gerçekleştirilebileceği gibi; birçok ders içerisinde estetik kaygıyı yansıtacak kazanım ve uygulamalarla da aynı amaca ulaşılabilir. Bu doğrultuda bireylerde estetik beğeni ve estetik tavır düzeyini arttırmaya dönük uygulamalar geliştirmek; sanatsal tutumun gelişimi açısından önemli görülmektedir. Bu çalışmada, ocuk gelişimi bölümü öğrencileri için yapılan uygulamanın, onların estetik tavır ve estetik değere yönelik tutumlarını ne düzeyde etkilediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın problem cmleri şöyle yapılandırılmıştır:

"Estetik kaygıyı hedefleyen sanatsal eğitim çalışmaları, öğrencilerde estetik değere yönelik tutumlarını etkilemekte midir?"

2. ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ

1. Teorik sanat eğitimini tamamlayıcı sanatsal materyaller ve objeler tasarlamak ve öğrencilerde estetik değer algılarını geliştirmekte midir?
2. Estetik değer içeren görüntüleri belirlemek ve resmetmek, öğrencilerin estetik değere yönelik tutumlarını etkilemekte midir?
3. Sanatsal etkinlikler ve uygulamalar, öğrencilerin sanata karşı tutumlarında farklılaşmaya yol açmakta mıdır?
4. Öğrencilerin estetik tutum puanları ile görsel algılama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3. YÖNTEM

Araştırma tek grup desenli yarı deneysel karakterli nicel bir çalışmadır. Çalışma bir dönem içi 6 haftalık bir süreyi kapsamaktadır. Bu süreçte öğrencilerle yürütülen teorik ve sanatsal etkinliklerin sonuçlarının izlenmesi, kontrol edilmesi ve öngörülere erişilebilirliğinin test edilmesine dayanmaktadır.

3.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Ahi Evran Üniversitesi Çiçekdağı Meslek Yüksek Okulunda okuyan 523 öğrenci; örneklemini ise “Çocuk Gelişimi” bölümünde öğrenim gören 23 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklemin tamamı kadın öğrencilerden oluşmaktadır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, Budak (2012) tarafından geliştirilen, “*Sanat ve Estetik Değer Tutum Ölçeği*” kullanılmıştır. Ölçek beşli likert tipi 30 sorudan oluşmakta ve tek faktörlü bir ölçektir. Araştırmada kullanılan bir diğer ölçme aracı ise araştırmacılar tarafından öğrencilerin resimlerini ve öğretim materyallerini sanatsal yönden değerlendirmeyi amaçlayan “*Sanatsal Çalışmalar Değerlendirme Formu*” dur. Formda 20 farklı maddeye yer verilmiş olup, her öğrencinin çalışması 100 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Değerlendirme süreci, öğrencilerin estetik kaygı ile geliştirdikleri obje ve materyallerin değerlendirilmesini kapsamaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması ve İşlem Süreci

Araştırmada veriler, 6 haftalık öğretim sürecini içeren 12 oturumlu uygulama sürecini kapsamaktadır. Her oturum iki ders saatini içeren seanslardan oluşmuştur. Öğretim programı başlamadan önce öğrencilere Sanat ve Estetik Değer Tutum Ölçeği uygulanmış ve mevcut durumları tespit edilmiştir.

Altı haftalık uygulama sürecinin oturumlarında sanat, sanat eğitimi, estetik, estetik eğitimi, yaratıcılık vb. konularda öğrenciler kavramsal düzeyde bilgilendirilmiştir. İzleyen oturumlarda ise öğrencilerin yapmış oldukları “sanatsal çalışmalar” (materyaller/objeler ve objektife aldıkları resimler) hakkındaki görüşlerini betimlemeleri ve tartışmaları sağlanmıştır. İlerleyen haftalardaki oturumlarda yapılan çalışmalar farklı açılardan eleştirilmiş; çalışmalarda beğenilen, eksik ya da yanlış bulunan noktalar dile getirilmiştir. Her uygulama sonrasında izleyen oturumlarda eksikler tamamlanarak bir sonraki etkinliğe geçilmiştir. Aşağıda verilen tabloda, uygulanan programa ilişkin ayrıntılı döküm verilmiştir:

Tablo 1. Altı Haftalık Sanatsal Çalışma Programı ve Etkinlikler Planı

Hafta	İçerik	Etkinlik	Değerlendirme ve Ödev
1	Estetik nedir? Sanat nedir? Sanatta yaratıcılık, özgünlük ve beğeni kavramları. Bir sanat eserinin nitelikleri.	-Estetik ve sanatsal ürün niteliği taşıyan örnek ürünler üzerinde açıklamalar yapıldı. -Doğaçlama olarak estetik ve yaratıcılık niteliği taşıyan özgün bir çalışma tasarlandı (bir melodi, bir resim vb. ortaya çıkarıldı). Etrafta estetik değer taşıyan nesne, yapı ve oluşumlara dikkat çekildi.	Çalışmaları sanat eserinin nitelikleri açısından değerlendirildi; eksik ve hatalı bulunan yönler dile getirildi. <i>Bir sonraki hafta bu eleştiriler ışığında bir çalışma yapılması istendi.</i>
2	Sanatsal düzenleme öge ve ilkeleri. Estetik algının ortaya çıkışı. Özellikle çocuklukta estetik ve sanatın gelişimini etkileyen etmenler.	-Öğrencilerin bir önceki hafta yaptıkları çalışmalar, sanatsal düzenleme öge ve ilkeleri doğrultusunda gözden geçirildi. Çocuklarda bunun yansımalarına örnekler verildi. Bir önceki hafta yapılan çalışmalar hem öğrenci ve öğretmen perspektifinden ayrı ayrı ele alındı ve ortak noktalar çıkarıldı.	<i>Belirlenen ortak noktalar doğrultusunda bir sonraki hafta için bir çalışma yapılması istendi. Çalışmanın yaşama ilgili kılınabilmesi için yaşadıkları ev/odalarını bu doğrultuda yeniden düzenlemeleri ve resmetmeleri istendi.</i>
3	Çocukta estetik duygusunun gelişimi. Sanat eğitimi ne	-Çocuk çalışmalarından örnekler gösterildi. Öğrencilerin kendi yaşam	Yapılan sınıf düzenlemesinin, öğrenciler tarafından eleştirisi yapıldı.

	zaman başlar ve nasıl olmalı? Yaratıcılığı etkileyen etmenler. Sanat eğitimi için bir sınıf nasıl düzenlenmelidir?	alanlarından resmettikleri formlara etkiler tartışıldı .Ortaya çıkan ürünler, sanatsal düzenleme öge ve ilkeleri açısından değerlendirildi. -Öğrencilerle birlikte sanat eğitimi için uygun bir sınıf düzenlemesi yapıldı.	Öğrencilerde sanat eğitimine dönük kullanılabilir estetik değer taşıyan obje ve materyaller tasarlamaları istendi.
4	Sanat eğitiminde temel faktörler. Yaratıcılığın gelişimini etkileyen temel faktörler.	Öğrencilerin ortaya koyduğu çalışmalarındaki farklılıkların nedenleri hakkında öğrencilerden görüş alındı.	Her farklılığa neden olan yaşantıların niteliği, öğrenci ve öğretmen perspektifiyle ayrı ayrı değerlendirildi. Öğrencilerden, etraflarında estetik değer taşıdığını düşündükleri, etkilendikleri yer, obje, varlık...ları resmetmeleri istendi. Ayrıca tasarım ödevleri de devam ettirildi.
5	Sanat ve estetikte tarihsel gelişim, Kitsch kavramı ve modern sanat anlayışları.	Öğrencilerin tasarladığı obje ve materyal tasarımları öğretmen ve öğrenci perspektifinden değerlendirildi. Estetik açıdan etkilendikleri ve resmettikleri görseller sınıfta projeksiyon yoluyla izletildi.	Tasarlanan obje/materyaller ve resmedilen görseller, öğrenilen tüm sanatsal ilke ve öğeler; estetik kavramları ışığında öğrenci ve öğretmen gözüyle değerlendirilmeye tabi tutuldu. Eksik/yanlış ya da başarılı/başarısız bulunan yönler sebepleriyle birlikte dile getirildi. Yapılan iki çalışmanın da bir sonraki hafta için devamı istendi.
6	Farklı medeniyetlere ait sanatsal ürünlerdeki farklılaşmaya yol açan niteliklere dikkat çekildi. Bu farklılıkların nedenleri üzerinde tartışıldı.	Farklı medeniyetlere sanatsal ürün örnekleri internet-projeksiyon yoluyla görsel olarak izlendi. Bu ürünler arasındaki farklılıklar üzerine konuşuldu.	Farklı kültürlerde ortaya çıkan ortak noktalar üzerine bir wordshop çalışması yapıldı.

Öğrencilerden gelen sanatsal çalışmaların, 3 farklı boyutta ortaya çıktığı görülmüştür. Bunlar:

1. Öğrenciler, çevrelerinde bulunan ve estetik değer taşıdığını düşündükleri şeyleri resmetmişlerdir;
2. Kendi çevrelerini (yurt ya da özel evde kaldıkları odalarını/evlerini başta olmak üzere) estetik beğeni uyandıracak şekilde düzenlemişler ve resmetmişlerdir.
3. Her hafta bir adet sanatsal çalışma yapmışlardır. Bu doğrultuda bir kısım öğrenciler ev-odalarını dekore edecekleri çeşitli eşyalar yapmıştır (pet bardak ve pipetlerden gece lambası yapmak, eva kâğıdı ve kozalaklardan kuş vb. hayvan figürleri ile masalarını süsleyecek objeler yapmak gibi). Diğer bir kısım ise okul öncesi çocukları için estetik değer taşıyan, yaratıcı ve eğitici nitelikte çeşitli materyaller üretmişlerdir.

Öğrencilere, 6 haftalık uygulama sonrasında öğretimin başında verilen “Sanat ve Estetik Değer Tutum Ölçeği” tekrar uygulanmış ve veriler kaydedilmiştir. Uygulama boyunca öğrenciler çalışmalarını kendilerine özgü işaret veya semboller koyarak etiketlemiştir. Sınıf içinde doğrudan çalışmanın kendisine odaklı özgür tartışma olanağı bulmuşlardır. Öğretim çalışmalarının sonunda öğrencilerde gerçekleşen değişim, sanatsal çalışmalarda ve doldurdukları ölçeklerde öğrenciler tarafından kullanılan işaret ve sembolere göre yapılmıştır. Elde edilen ölçek ve sanatsal çalışma değerlendirme formu sonuçları bire bir eşleştirilerek sonuçtaki farklılaşma belirlenmeye çalışılmıştır.

3.4. Değerlendirme Süreci

Değerlendirme süreci ve ön test – son test modeline uygun olarak yapılmıştır. Uygulama sonucunda Sanat ve Estetik Değer Tutum Ölçeği ile öğrenci tutumlarında değişimin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı incelenmiştir.

Ayrıca öğrencilerin estetik kaygı ile tasarladıkları obje ve materyaller ile mekan düzenlemeleri resmedilmiş; bunlar, salt estetik tavır ile çevrelerinden resmettikleri fotoğraflardan derlenmiştir. Elde edilen fotoğraflar, birbirinden bağımsız üç farklı alan uzmanı tarafından puanlanmıştır. Puanlamada her biri 5'er puanlık ve 20 maddeden oluşan bir değerlendirme ölçeği üzerinden yapılmıştır.

Bununla birlikte, her bir boyut için yapılan değerlendirmede puan aralıkları: 0,00-1,00= çok zayıf, 1,01-2,00= zayıf, 2,01-3,00= orta düzeyde başarılı, 3,01-4,00= başarılı, 4,01-5,00= çok başarılı şeklinde değerlendirilmiştir.

Sanatsal Çalışmalar Değerlendirme Formunun ölçütlerini sanatsal düzenleme **ilkelerinden** “Denge, vurgu, ahenk, değişiklik, derecelenme, hareket ve ritm, oran-orantı, bütünlük, örüntü, kompozisyon”; sanatsal

düzenleme **öğelerinden** “Çizgi, şekil, renk, doku, mekân, değer, ton, biçim” (Boydaş, 2007, 20; Kırıçoğlu, 2009; Artut, 2013, 10; Besgen vd., 2015) ve araştırmacılar tarafından eklenen “öğrencinin **özgünlüğü** ve öğrencinin **ustalığı**” boyutlarından oluşmaktadır. Uzman değerlendirmeleriyle elde edilen puanların ortalaması, standart kayması hesaplanarak bir yargıya varılmıştır.

Hiçbir sanat yapıtı rasgele oluşmaz. Sanatçı, kendi anlatım diline, yöntemine uygun bulduğu öğeleri seçerek eserini ortaya çıkarır (Artut, 2013). “Sanatsal Çalışmalar Değerlendirme Formu” hazırlanırken bu esastan yola çıkılmış; öğrenci çalışmaları, sanatsal faaliyetlerde belirleyici olabilen tüm boyutlarıyla değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu nedenle sanatsal düzenleme ilke ve öğeleri birer ölçüt olarak ele alınmıştır. Bununla birlikte, sanat ve sanat eğitimi için belirleyici etkenler olarak yaratıcılık (Gökaydın, 2010; Ayaydın, 2011; Monroy, 2015; Mahgoub, 2015) ve özgünlük (Gökçe, 2015; Sesigür ve Güvenç, 2017), sıklıkla dile getirilen boyutlardır. Bu nedenle de araştırmacılar tarafından “öğrencinin özgünlüğü ve öğrencinin ustalığı” olarak iki maddelik bir boyut değerlendirme formuna eklenmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Yapılan etkinliklere bağlı olarak öğrencilerin estetik değer tutumlarındaki farklılaşmanın değerlendirilmesi

Öğrencilerin estetik değer tutumları, yapılan sanatsal faaliyetler yoluyla geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla ön test-son test uygulamalarıyla ölçüm sonuçlarına bakılmış; elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Tablo 2. Öğrencilerin ilk ölçüm test sonuçlarına ilişkin normallik testi

	Shapiro-Wilk		
	Statistic	sd	Sig.
Ön test toplamı	,938	23	,163

Tablo 2’de ilk ölçüm test sonuçlarının normalliğe ilişkin Shapiro-Wilk değerleri dağılımın normal dağıldığını göstermektedir ($p > 0,05$).

Tablo 3. Öğrencilerin son ölçüm test sonuçlarına ilişkin normallik testi

	Shapiro-Wilk		
	Statistic	sd	Sig.
Son test toplamı	,944	23	,223

Tablo 3’te son ölçüm testler ön test sonuçlarının normalliğe ilişkin Shapiro-Wilk değerleri dağılımın normal dağıldığını göstermektedir ($p > 0,05$).

Her iki ölçümün sonuçları normal dağılım göstermesi nedeniyle, çalışmada parametrik testlerden eşlenik gruplar t testi kullanılmıştır.

Tablo 4. Öğrencilerin etkinlik öncesi sanatsal tutumlarıyla etkinlik sonrası sanatsal değer tutumları arasındaki farka ilişkin eşlenik gruplar t testi

	\bar{x}	Std. Deviation	t	sd	p
Ön test-Son test	-,71884	,51656	-6,674	22	,000

Eşleştirilmiş örneklem t-testi ile, her bir deneğin iki farklı durumda gözlenen davranışları arasındaki farkın anlamlılığı test edilmiştir. Her iki ölçümdeki ortalamaları karşılaştırılmıştır.

Tablo 4’te görüldüğü gibi iki farklı ölçümde deneklerin tutum puan ortalamaları birbirinden anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p < 0,05$). Bu durumda, yapılan sanatsal çalışmalar ve etkinliklerin uygulamasının, öğrencilerin estetik değer tutumlarında anlamlı düzeyde bir farklılaşmaya yol açtığı söylenebilir.

4.2. Öğrencilerin Sanatsal Çalışmalarının Uzman Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Yapılan etkinlikler neticesinde öğrencilerin ortaya çıkardıkları ürünler, “Sanatsal Çalışmalar Değerlendirme Formu” kullanılarak üç farklı uzman tarafından değerlendirilmiştir. Öğrencilerin sanatsal çalışmalarının uzman görüşlerine göre değerlendirilmesi, üç alt başlıkta incelenmiştir.

1. Sanatsal düzenleme ilkelerine uygunluk,
2. Sanatsal düzenleme öğelerine uygunluk,
3. Araştırmacıların belirlediği ‘özgünlük ve ustalık’ öğelerine uygunluk

Buna göre;

Tablo 5. Öğrencilerin sanatsal çalışmalarının, sanatsal düzenleme ilkeleri çerçevesinde uzman değerlendirmeleri

	N	\bar{x}	SK		N	\bar{x}	SK
Denge	23	3,9870	,50118	Hareket ve Ritim	23	4,1870	,42137
Vurgu	23	4,1913	,57990	Oran-Orantı	23	4,0435	,48694
Ahenk	23	4,2348	,49416	Bütünlük	23	4,0478	,55010
Değişiklik	23	3,7913	,50714	Örüntü	23	4,0478	,51599
Derecelenme	23	3,8261	,42450	Kompozisyon	23	3,9957	,50944

Tablo 5'te 3 farklı uzmanın, "Sanatsal Düzenleme İlkelerini" esas alarak öğrencilerin sanatsal çalışmalarına dönük değerlendirme puanlarının ortalamaları görülmektedir. Buna göre öğrenciler en çok "ahenk ($\bar{x}=4,2348$) ve vurgu ($\bar{x}=4,1913$)" boyutlarında başarılı görülmektedir. En az başarılı oldukları boyutlar ise "değişiklik ($\bar{x}=3,7913$) ve derecelenme ($\bar{x}=3,8261$)" olarak görülmektedir.

Tablo 6. Öğrencilerin sanatsal çalışmalarının, sanatsal düzenleme öğeleri çerçevesinde uzman değerlendirmeleri

	N	\bar{x}	SK		N	\bar{x}	SK
Çizgi	23	3,7217	,51782	Mekân	23	4,0348	,53987
Şekil	23	4,0391	,47169	Değer	23	4,0478	,40773
Renk	23	4,3174	,42710	Ton	23	4,0261	,44845
Doku	23	4,4130	,45757	Biçim	23	3,9522	,51068

Tablo 6'da 3 farklı uzmanın, "Sanatsal Düzenleme Öğelerini" esas alarak öğrencilerin sanatsal çalışmalarına dönük değerlendirme puanlarının ortalamaları görülmektedir. Buna göre öğrenciler en çok "doku ($\bar{x}=4,4130$) ve renk ($\bar{x}=4,3174$)" boyutlarında başarılı görülmektedir. En az başarılı görüldükleri boyutlar ise "çizgi ($\bar{x}=3,7217$) ve biçim ($\bar{x}=3,9522$)" olarak görülmektedir.

Tablo 7. Öğrencilerin sanatsal çalışmalarının "özgünlük" ve "ustalık" boyutlarına, uzman değerlendirmeleri

	N	\bar{x}	SK		N	\bar{x}	SK
Öğrenci özgünlüğü	23	4,0739	,46925	Öğrencinin Ustalığı	23	4,1522	,39297

Tablo 7'de 3 farklı uzmanın, araştırmacıların ekledikleri ilkeleri esas alarak öğrencilerin sanatsal çalışmalarına dönük değerlendirme puanlarının ortalamaları görülmektedir. Buna göre öğrencilerin "ustalık ($\bar{x}=4,1522$)" boyutunda, "özgünlük ($\bar{x}=4,0739$)" boyutuna göre daha başarılı oldukları görülmektedir.

Tablo 8. Öğrencilerin sanatın farklı boyutlarına ilişkin genel ortalamaları

	\bar{x}	SK
Ustalık ve Özgünlük ortalaması	4,1130	,39807
Sanatsal öğeler ortalaması	4,0690	,36672
Sanatsal ilkeler ortalaması	4,0352	,37737

Tablo 8'de öğrencilerin, sanata ilişkin belirlenmiş 3 ana tema için aldıkları puanların genel ortalamaları görülmektedir. Öğrencilerin çalışmalarından aldıkları puanlar, genel ortalamaları açısından incelendiğinde öğrencilerin başarı sıralamasında "özgünlük ve ustalık" ($\bar{x}= 4,11305$) ilk sırada yer aldığı bunu sanatsal düzenleme öğeleri ($\bar{x}= 4,0690$) ve sanatsal düzenleme ilkeleri ($\bar{x}= 4,0352$) izlediği görülmektedir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Öğrenmeye teşvik, cesaretlendirme, birlikte öğrenme, etkileşimli öğrenme, öğrencilerde özgüveni ve yaratıcılığı artırmaktadır. Özgüveni yüksek olan öğrenciler derslerde kendilerini daha iyi ifade etme şansı elde etmektedir. Bu ortamı ve fırsatı yakalayamayan öğrencilerde derse karşı ilgi azalmakta ve öğrenmeye karşı olumsuz tutum ortaya çıkmaktadır. Bu durum onlarda tükenmişliğe yol açmaktadır (Beydoğan, Beydoğan 2018). Tükenmişliğin ortadan kaldırılması farkındalığın ve yaratıcılığın dörpülenmesi ile durdurulabilir. Bu çalışmada öğrencilerde bu sürecin işleyişinin sanatsal tutum boyutuna yönelik kısmi ele alınmıştır. Araştırmada altı haftalık sanatta farkındalık oluşturmaya yönelik etkinlik öncesi ve etkinlik sonrası ölçümlerin normal dağılım gösterdiği anlaşılmıştır. Buna göre çalışmada parametrik tekniklerin kullanılması yoluna gidilmiştir. Etkinlik öncesi ve etkinlik sonrası yapılan ölçümler arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu, bunun ise öğrencilerin estetik değer tutumlarında farklılaşmaya yol açtığı görülmüştür. Bu durum, sanatsal yönden öğrencilerin tutumlarının üniversite döneminde dahi geliştirilebileceğini göstermektedir. Sanat eğitimi bireyde yaratıcılığı, eleştirel bakış açısını, duyuşsal ve bilişsel gelişimi sağlamaktadır (Artut, 2013; Mercin ve Alakuş, 2007; Abacı, 2015). Kısaca sanat eğitimi

bilişsel, görsel, duyuşsal, kinestetik bütün öğrenme biçimlerini desteklemektedir (Artut, 2013). Bu nedenle sanat eğitimi, bireylerde estetik haz duygusunun yanında çok yönlü bir gelişim sağlaması ve insan hayatına birçok yönden olumlu etkide bulunması önemli destekleyici bir sonuçtur.

Bununla birlikte çocuk, sanatsal faaliyetlere aile ortamında aşına olmakta; anaokulunda ise sanat eğitimi başlamaktadır (Özkaya, 2007). Her ne kadar sanatsal öğrenme çocukluk dönemiyle başlasa da estetik tutumun geliştirilmesinde tüm eğitim kademelerinde devam edilmesi sanatta farkındalık açısından gereklidir.

Uzman görüşlerine göre öğrencilerin sanatsal çalışmaları, sanatsal düzenleme ilkeleri esas alınarak değerlendirildiğinde; “ahenk ve vurgu” boyutlarında en fazla; “değişiklik ve derecelenme” boyutlarında ise en az düzeyde gelişim gösterdiğini görülmektedir.

Yapılan sanatsal çalışmalar, sanatsal düzenleme öğeleri esas alınarak uzmanlar tarafından değerlendirildiğinde; öğrencilerin “doku ve renk” boyutlarında en fazla, “çizgi ve biçim” boyutlarında ise en az düzeyde gelişme gösterdikleri sonucuna varılmıştır. Dokunun işlevselliği izleyicide duygulu, anlamlı bir etki bırakır ve sanat yapıtlarının değerli bir elemanıdır. Renk de bir sanatçı için anahtar niteliğindedir ve bireyin anlatım gücünü yükseltir. (Artut, 2013). Öğrenciler, genç yaşta olmaları neticesinde daha çok duygusal etkileri olan doku ve renk boyutlarında daha etkin ve etkili olabilirler.

Öğrencilerin sanatsal çalışmaları, “öğrenci özgünlüğü” ve “öğrenci ustalığı” boyutları açısından uzmanlarca değerlendirildiğinde “öğrenci özgünlüğünün” ve “öğrenci ustalığı” na göre daha yüksek bulunmuştur. “Sanat” olgusunda yaratıcılık ve özgünlük kavramlarına sıklıkla vurgu yapılmaktadır (Butova vd, 2015; Kara vd., 2015; Caballero, 2017). Öğrencilerin özgün düşünebilmesi ve bu düşüncelerini yansıtılabilmeleri önemlidir. Nitekim özgün olmak, sanatçıyı ve sanat eserini ayırt etmede önemli bir kriter olarak görülmektedir. Bir bakıma özgünlük, sanatçı ve eseri için bir kimlik olarak nitelenebilir. Ayrıca özgünlük, sanatçının estetik kaygısı, estetik beğenisi ile şekillenmektedir (Şişman, 2011). Bu yönden çalışma grubu öğrencilerinin, estetik kaygı ve beğenilerinin de yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Ayrıca bu durum, araştırma için de olumlu görülmektedir. Nitekim estetik değer tutumlarına yönelik puanlar da uygulama neticesinde artış göstermiş ve iyi bir düzeyde olduğu görülmüştür. Taklide kaçan ama yetenekli bir bireyin eserlerinin başarısı da tartışmalı olacaktır. Her ne kadar taklit ve özgünlük, sanat açısından tartışılmalı bir konu olsa da (Artut, 2013), öğrencilerin “özgünlük” konusunda başarılı olarak değerlendirilmeleri, bu çalışma açısından olumlu görülmektedir.

6. ÖNERİLER

1. İlk-orta ve lise dengi okullarda sanat ve estetik duyarlılığı artırmaya yönelik ders programında gerekli düzenlemeler yapılarak; öğretim programlarında bu bağlamdaki kazanımlar artırılabilir.
2. Bireylerin eğitim sürecinde bütün eğitim kademelerinde estetik duyarlılığı artırmaya yönelik uygulamalar ve kazanımların gerçekleştirilmesi teşvik edilebilir.
3. Öğrenciler eğitimde özgünlük başta olmak üzere yaratıcı düşünmeye özendirilebilir.
4. Öğrenciler, üst düzey düşünme becerileri geliştirecek, eleştirel bakış açısı kazandıracak projelere yönlendirilebilir.
5. Yaratıcı düşünme ve sanat eğitimi konusunda öğrencilerdeki özgünlük önemslenmeli, her bireyin kendini rahat ifade edebileceği ortamlar hazırlanabilir.

KAYNAKÇA

- Abacı, O. (2015). An evaluation of teacher candidates' opinions about art education and form-meaning relationship. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 174 (2015) 1791–1797.
- Artut, K. (2013). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ayaydın, A. (2011). Çocuk Gelişiminde Bir Oyun Olarak Sanat ve Resim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 10 (37), 303-316.
- Ayaydın, A., Kurtuldu, M. K. ve Dayı, B. A. (2017). Sanata İlişkin Görüşleri Belirleme Ölçeğinin Geliştirilmesi (Karadeniz Teknik Üniversitesi Örneği). *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18 (1), 204-219.

Beydoğan, G. Şebnem ve H. Ömer Beydoğan (2018). Öğrencilerin Memnuniyet Düzeyleri Açısından Eğitim Fakültelerinde Verilen Öğretim Hizmet Kalitesinin Karşılaştırılması, *KEFAD*,19, 3, 2521-2540

- Besgen, A., Kuloğlu, N. ve Fathalizadehalemdari, S. (2015). Teaching/Learning Strategies through Art: Art and Basic Design Education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 182(2015), 428–432.
- Boydaş, N. (2007). *Sanat Eleştirisine Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- MAZMAN BUDAK, Fatma. (2012). Sosyal bilgiler dersinde (7.sınıf) doğal ve kültürel varlıklar aracılığıyla estetik değer eğitimi (Tokat örneği). Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Butova, Y. V., Khan N. N., Illarionova L. P. & Moldazhanova A. (2015). Characteristics of Art Higher Education Institution Students' Social Competence. *International Education Studies*. (8)3, 212-219.
- Cabllero A. O., Casares J. A. V. & Caballero M. O. (2017). Visual perception in art education. *Gender and intercultural study. Procedia - Social and Behavioral Sciences* 237, 588–593.
- Cuco, C. (2014). The Role of Arts in Adult Education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 142, 300 – 305.
- Dede, H. (2016). Öğrencilerin Sanata Karşı Bakış Açılarını Ortaya Koymaya Yönelik Bir Tutum Ölçeği. *İdil Dergisi*, 5(25), 1559–1576.
- Demirel, İ. N. (2018). 9-12 Yaş Çocukların Estetik Değer Algılarının İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 19 (2), 312-327.
- Farokhi, M. (2011). Art Therapy in Humanistic Psychiatry. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 30, 2088 – 2092.
- Gökay, M. ve Demir, A. (2006). Farklı Eğitim Seviyelerinde Estetik Beğeni. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 16, 329-342.
- Gökaydın, N. (2010). *Gökaydın, N. (2010). Sanat Eğitimi Öğretim Sistemi ve Bilgi Kapsamı, Temel Sanat Eğitimi*. İstanbul: MOSS Eğitim.
- Gökçe, S. (2015). *Sanatsal Yaratma Sürecinde Estetik Kaygının İşlevi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Kara Z. J., Abakumova I. V. ve Kruteleva L. J. (2015). Characteristics of Sense-Creation of Younger Teenagers with Different Strategies of Art Perception. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 171, 1046–1050.
- Kırıçoğlu, O. T. (2009). *Sanat Kültür Yaratıcılık, Görsel Sanatlar ve Kültür Eğitimi-Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kumral, Ç. (2009). İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Öğrencilerinin Estetik Kaygı Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. *Ege Eğitim Dergisi*. (10) 1, 48-69.
- Laal, M., Aliramaei, A. ve Laal, A. (2014). Lifelong Learning and Art. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 116, 4047 – 4051.
- Macovei, S., Zahiu, M., Şulea, R. (2014). Theoretical Arguments for Dance as a Means of Providing Aesthetic Education in Primary School. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 117, 74 – 80.
- Mahgoub, Y. M. (2015). The Importance of the Development of Art Education Curriculum in the Sudanese Educational Institutions. *International Journal of Humanities and Social Science*. 5, 8(1), 99-104.
- Mazman Budak, F. (2012). Sosyal Bilgiler Dersinde (7.Sınıf) Doğal ve Kültürel Varlıklar Aracılığı ile Estetik Değer Eğitimi (Tokat Örneği). Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Mercin, L. ve Alakuş, A. O. (2007). Birey ve Toplum İçin Sanat Eğitiminin Gerekliği. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. 9, 14-20.
- Monroy, L., L. (2015). Teaching creativity. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 174, 2795 – 2797.
- Oana Raluca, B., Bocos, M. (2012). Aesthetic Education in Romanian Kindergartens Diachronic Approaches. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 46, 2247 – 2252.

Özkaya, H. (2007). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Çocukların Resimsel Gelişimlerinin Değerlendirilmesi (İstanbul İli, Sarıyer İlçesi Örneği). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.

Sesigür, G. ve Kahraman Güvenç, B. (2017). Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının “Özgünlük” Algısı. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*. 7(3), 555-589.

Süzen, N. H. ve Mamur, N. (2014). Reflection Of “Philosophy” On Art and Philosophy of Art. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 122, 261 – 265.

Şişman, A. (2011). Sanata ve sanat kavramlarına giriş (1. Basım). İstanbul: Literatür Yayınları.

Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 45, 109-127.

Tataroğlu, E. (2016). Differences in meta-aesthetic consciousness in students taking fine arts, design and academy education. *Educational Research and Reviews*. 11(11),1043-1055.

TDK(2019).http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c2bc4414849d8.48900990 adresinden 01.01.2019 tarihinde alınmıştır.

Wenchun, W., Kazuhiro, I. (2002) Aesthetic development in cross- cultural contexts: a study of art appreciation in Japan, Taiwan and the United States. *Studies in Art Education*, ProQuest Education Journals. https://www.jstor.org/stable/1320984?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents